

GRYŻĆ SIĘ (24) *vb impf*

gryźć się (23), **grzyźć się** (1); gryźć się : grzyźć się *SkarŻyw* (1 : 1).

się (18), się (6).

inf gryźć się (6). ◇ *praes 1 sg* gryzę się (3). ◇ *2 sg* gryziesz się (2). ◇ *3 sg* gryzie się (4). ◇ *3 pl* gryzą się (4). ◇ *praet 3 sg m* gryżł się (1). ◇ *imp 3 pl* niech się gryzą (1). ◇ *con 3 pl m pers* byście się gryzli (1). *subst* by się gryzły (1). ◇ *part praes act* gryząc się (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Wbijac zęby we własne ciało* (1) : A wżák też y pies rychley kiedy fie sftárzeie/ Závždy fie w ogon gryzye *RejWiz* 29.

2. *Wzajemnie kaleczyć się zębami* (2) : gdyby iáfzczorki fyie miedzy łobą gryzły/ támżeby dużfza łábłfzą záfáfáfá *OrzList* i2v.

W przen (1) : Zámnożył fie w nim iefzczé [...] tákowy głod że záledwe ieden drugie⁶⁰ nie pożyra/ á práwie fie łpołu gryzą frogofcią á dłufofcią nieznośnych á trudnych łpraw łwych. *RejPos* 197.

3. *Życ w niezgodzie; kłócić się, wadzić; committere rixam, compugnare, concertare verbis, contendere iurgio, delitigare, iurgare, iurgari verbis, (labiis) inter se velitari, rixari, velitari adversus aliquem* *Cn* (5) : y łami fię łpolnie gryząc pogryżli/ y pomorzyli *SkarKazSej* 673b.

gryźć się z kim (4): Bá ifcieby lepiej żebyfcie fie w. m. s łobą gryzli/ niż thák dotkliwie o białychłowach mowic macie. *GórnDworz* Dd5; Gdyż to iefł łámego gołpodarzá fromotá/ [...] gdy fię domownicy iego z łobą gryzą. *SkarKazSej* 671b; *BiałKat* 126. *Cf* *gryźć się z kim o co*.

gryźć się z kim o co (1): Iefli też iáki przyrodzony á niefzkodliwy niedofthátek w przyiacielu obaczy/ áby gi ćirpiał rádnief/ niżli by/ ledá o czo miał fie z nim gryść. *GórnDworz* M3.

4. *Martwić się, dręczyć się; male macerari* *Mącz, Cn*; *discruciarı (animi) Calep, Cn; exedi miserum* *Mącz; angere a. conficere se, dolere ab aegritudine a. ab animo, excruciarı, exenterari miserum, ipsum se comedere, percruciarı* *Cn* (16) : *BielKron* 257; *Exedor miser, Sam* fie gryzę/ Trápię. *Mącz* 100a, 205c; *GórnDworz* D7; tedy fię łam w łobie grzyść y wielce łmućiefn być począł. *SkarŻyw* 172; *Calep* 330a; *Serce* tefkliwé Máło nie wściefklé/ W łobie fie gryżie Y łmierći prágnie *GosłCast* 21; *PaxLiz* B2.

gryźć się o co (1): Et quod nunc tute tecum iratus cogitas, A to o co fie teraz łam w łobie griziefł. *Mącz* 343d.

W charakterystycznych połączeniach: gryźć się niezmiernie, (sam) w sobie (6).

Zwrot: »gryźć się na, w sumnieniu; sumnienie się gryzie« = *morderi conscientia* *Mącz, Cn* (1 : 1 ; 1): Lecz łumniefnie czo włpomiefnie závždy fie mułi gryfcz *RejJóz* P2; *Mącz* 232a; ifż włpomiefn ná łwoy zły żywot y gryść fię w łumniefniu/ y nárzekác mułiáfłá/ mowiac ná łercu *SkarŻyw* [237].

Szereg: »frasowác się a gryźć« (1): iz człowiek [...] potym dowiefziáfwy fie co ziadł/ nietelko fie fráfuie/ á łam w łobie gryzie/ ále y ciało iego zgodzi fie wiefcz z wmyłem/ iz záfáfem by w kífkáf/ y dáley dni/ po onym obiefdzie/ wráfác/ ábo krztuśic fie mułi *GórnDworz* Ff5v.

a. *Zazdrościć, czuć zawiść; cruciarı* *Mącz; ringi, rumpi invidia* *Cn* (3) : ábo iz kogo inego przed łobáf/ wiefzáf być w łáfłce/ to fie ták báfzo grizáf/ iz żáfdnáf miáfraf oney zazdrości pokryć nie mogáf. *GórnDworz* K8; *KochPs* 130.

gryźć się z czego (1): Bo á co ieft gorzzego/ iedno że fię trapiłz á gryżiefz łam w łobie z cudzego dobrá [*quam te cruciari alieno bond*] *ModrzBaz* 65v.

Szereg: »trapić się a gryźć« (1): *ModrzBaz* 65v *cf* *gryźć się z czego*.

5. [*Przebijać się* (o zębach niemowlęcych): Nawiełfza niebełpieczność ich [*pawiał*] zdrowia gdy im koronki ná głowie wyrałtáią iáko dzieci gdy fię im zęby gryzą. *Cresc* 1571 577 (*Linde*).]

Synonimy: 1. 2. *kęsać się, rwać się, targać się*; 4. *bać się, cierpieć, dręczyć się, lękać się, smęcić się, smucić się, starać się, tesknić, trapić się, troskać się*.

Formacje współrdzenne: *nagryźć się, odgryźć się, pogryźć się, przegryźć się; odgryzać się, wygryzać się; przegryznąć się; przegryzować się*.

Cf **GRYZIENIE**, **GRYŻĄCY SIĘ**

ZCh